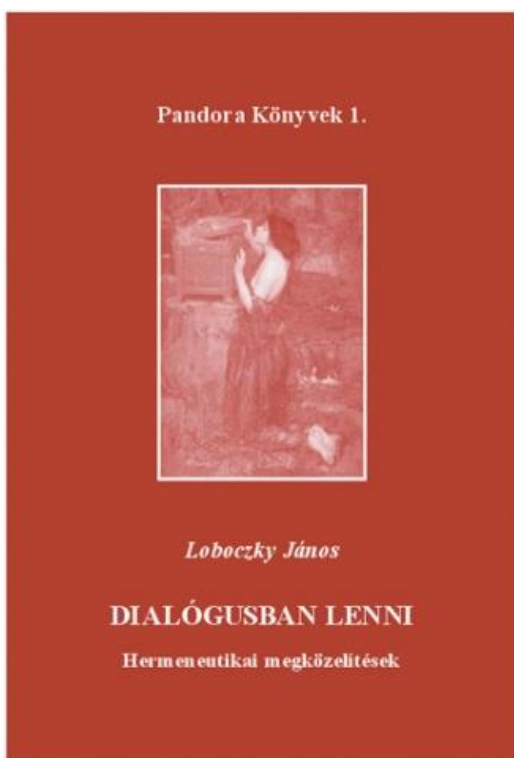

Karap Zoltán
DIALÓGUSBAN LENNI – KIVEL?
LOBOCZKY JÁNOS *DIALÓGUSBAN LENNI. HERMENEUTIKAI MEGKÖZELÍTÉSEK C. KÖNYVÉRŐL*

Pandora Könyvek 1..
Líceum Kiadó, 2006, 177 p.

Loboczký János 2006-ban, a Líceum Kiadó gondozásában megjelent könyve szokatlanul egyszerű, mégis sokat ígérő címe miatt került a kezembe: „*Dialógusban lenni. Hermeneutikai megközelítések*”. Egy könyv arról, mit jelent az egyik legnagyobb csoda, amely két vagy több ember között megtörténhet, és amelyet a görögök *dialogosznak* neveztek. Csoda, mert ha hihetünk az etimológusoknak, akkor a dialogosz valamiféle olyan *jelentés* (tehát esemény), amely vita nélkül áramlik, bontakozik ki, miközben a *jelentés* jelentősége mellett korántsem mellékesen valami egészen más (m)érték is kitermelődik, nevezetesen a *dialogosz*, mint habitus, hovatovább: mint életforma. – Legalábbis hasonló gondolatokra enged következtetni a szerző által választott cím, mely a könyv fellapozása után egyszerre válik tévedéssé (már ami az elemzések voltaképpeni tárgyát illeti), és önbeteljesítő jóslattá, miközben az első benyomások egyfajta kellemes paranoiaként mégis csak végigkísérik valamennyi szöveg olvasását. Hiszen implicit módon nem vallomás-e minden filozófiai interpretáció a dialógusról? – Mintha erre platonikus mélystruktúra apellálna a szerző, amikor a kötet szerkesztése közben úgy dönt, egyetlen tanulmányt sem szentel a dialógus *mint olyan* explicit tárgyalásának. Ezért is tűnik jogosnak az alcím: „megközelítések”. A tartalomjegyzék, akárcsak a kötet borítóján ábrázolt Pandora (Sophia?) szelencéje mini értekezések gazdag lajstromát vetíti elénk,

melyek során Bartókon és Kierkegaard-on át, Dantóig és Lukácsig, Kölcsey-n és Hegelen innen és túl Walter Benjaminig számos szellemtörténeti stáció problémahorizontja kerül bemutatásra. És persze mindenekelőtt: Gadamer, akinek filozófiai alapállásával valamennyi szöveg azonosulni látszik, mintha Loboczký célja egy olyan horizont-összeolvadás volna, amelynek tükrében egyszerre ismerhetnénk fel a szerzót és mesterét különféle filozófiai problémák aspektusaiból.

De vajon mit akar Loboczký János a dialógustól mint *olyantól*? Megérteni Gadamert mint személyt, mint a gadameri filozófia alanyát? Vagy megérteni különféle esztétikai, kultúrtörténeti kérdéseket a gadameri intenciók alapján? Netán önmagát, mint aki a filozófia olvasása és tanítása során egész életében épp e problémák kérdezője és kikérdeztje?

Alighanem mindhárom.

Egy ilyen igényű vagy épp rejtett szándékú könyvvel mielőtt befejezik legalább két dolog történhet: vagy összefoglaló, lekerékített mű lesz, amelynek van eleje, vége és közepe, vagy ellenkezőleg: egy napló-szerű, rondó formájú, fragmentum-gyűjteménnyé válik. Loboczký János azonban mintha a két variáció összeolvasztására vállalkozott volna, amelynek köszönhetően egy lazán szerkesztett, mégis tematikus, egy viszonylag széles történeti horizonton vizsgálódó, de újra és újra hasonló filozófiai alapélmények után kutató könyv állna össze. Nem mondhatnánk, hogy az elejétől a végéig olvasva eljutnánk „valahonnan valahová”, ám Loboczký nem is az a fajta „megmondó ember” vagy épp patetikus, pláne nem naiv, a tekintetben, hogy a könyv végén megvilágítsa olvasóinak a „dialógus” mibenlétét. Loboczký János ugyanis kortárs, magyar filozófus: a szó szoros értelmében. Kenyerét tanítással keresi, konferenciákra jár, és ha teheti, a monológ helyett inkább a dialógust választja. – Persze, több a monológ. A szinte totálisan steril előadásokban (hiszen az előszóban maga is említést tesz róla, a kötet anyaga korábban tartott konferencia előadások átdolgozott verziójából áll össze), így egyszerre láthatjuk magunk előtt az üres előadók heroikus magányát (a megidézett nagy elődök olykor éppoly üres előadótermeivel), illetve az íróasztal csöndjében dialogizáló filozófust, aki számára az egyetlen voltaképpeni vitapartner a gondolkodás felett bábáskodó írás Nárcisza.

Csakhogy Loboczkýt úgy tűnik, nem igazán lehet kizökkenteni. Szinte lehetetlen vállalkozás volna olyan gondolatok után kutani, ahol a szerző elcsábulna egy-egy mondatra. Az örökös értelmezés, a megértés szenvedélye ugyanis ebben a típusú gondolkodásban nagyon békés házasságot kötött a „jól végzett munka, nyugodt lelkiismeret, jó alvás”- típusú civil entellektüellével. Az egyes témák lekerékítettsége azonban azt is magával vonja, hogy „párbeszédei” korántsem azokat a dilemmákat juttatják eszünkbe, amelyekkel a bölcsesség szerelmesei Epikurosz kertjében, vagy Platón, vagy épp Agoston dialógusai végén térnek „nyugovóra”, hiszen ezek esetében éppen a „nyugvópont hiánya” az, amely a dialógusokat a következő hajnalig mintegy elnapolja. Ehelyett inkább a legújabb filozófiai konferenciák természettudományos jellegű summázásaira asszociáltat

bennünket, némi túlzással szólva arra, hogy „itt a vége, fuss el véle”. Persze, ha egy egyetemi hallgató referátumában hallanánk ilyen mélységű összefoglalásokat, valószínűleg az lenne az érzésünk, „íme a jövő új, nagy – ha tetszik – első (!) nagy, magyar filozófusa; a »több mint mintadiák«, aki jobban érti a leckét, mint tanára s a lecke önmagát. – De még így is, ha afféle örökös perfekcionistaaként állnánk vele szemben, igen, még így is megkockáztatnánk a kritikát, hogy „mindez nagyon szép és jó, de legközelebb tessék még néhány kritikai észrevételt is tenni, hogy lássuk, Ön hogyan áll – nem mindezek közepén, hanem mindehhez.” Tehát bár valamennyi előadásra kétségkívül igaz, hogy informatív, modern és „felhasználóbarát” (belül a 15 perces olvasási-előadási határon), mindezen tulajdonságok sajnos éppúgy lehetnek hiányosságai, miként erényei a könyvnek.

De maradjunk csak az erényeknél. Mint ahogyan Loboczky János is inkább a megidézett, párbeszédbe állított gondolkodók erényeit, úgyszólván eredményeit állítja vizsgálódásai középpontjába. Nem szörszálakat hasogat, nem a teóriák hibás szabásmintáit vagy épp rejtett elnagyoltságait keresi: hanem azt a világosságot, amelyet csak a hermeneutika elkötelezettje képes közvetíteni. Mintha ezzel legalábbis azt mondaná: „épp elég homály veszi körül a filozófiát és a filozófusokat, ennek legyen most vége kissé, egy interpretáció hozza közös nevezőre a művelődni vágyó olvasót és a gondolkodása miatt már-már olvasóitól is elidegenült filozófust!”

Az eredmény pedig több, mint meggyőző. Loboczky megvilágításában Lukács dráma elmélete, Bartók zenéjének „démoni” jellege, Kölcsey „világpolgársága”, vagy épp Kant és Gadamer közös perspektívába állítása a szép mibenlétére vonatkozóan – hogy csak néhányat említsünk – olyan világosan érthető problémákká képesek válni, hogy Loboczkyt már-már (az angolszász filozófia értelmében is) analitikusnak tekinthetnénk, miközben egyértelmű, hogy teljes mértékben a kontinentális filozófia örököse. Megérteni, és közvetíteni a hagyományt. Ezt jelenti a szerző számára primér módon a hermeneutikai elköteleződés, mely akárcsak a művészet, valamiféle „létben való gyarapodás”, amennyiben az *valaminek a valamiként* („etwas als etwas”) való megértését valósítja meg. Nem véletlen tehát, ha ez a típusú kérdés korántsem a kérdésbe való visszafordulást tartja a filozófia céljának, hacsak nem annyiban, hogy a megértés szenvedélye, akárcsak valamiféle iránytű, újra és újra ugyanabba az irányba mutat, jóllehet a hátrahagyott út után újabb és újabb dialógusok horizontjai nyílnak meg előttünk. Ez volna talán Loboczky hermeneutikai módszere: az örökös *megközelítés*. Tehát dialógusban lenni – vagyis *út-közben*, „*út-on*”.

Loboczky János ebben az értelemben – a kortárs filozófusokra egyébként oly jellemző módon – egy „útikönyvet” adott ki a kezéből, amelyet forgatva, egyetemi hallgatók és oktatók számára egyaránt vonzó és pontosan megrajzolt művészetfilozófiai tájak tárulhatnak fel, és mindamellet az, hogyan is fest manapság professzionálisan dialógusban lenni magával a Dialógussal, amit úgy hívunk: filozófiatörténet. Márpedig csak kevesen tudhatják magukat biztonságban,

ha a Filozófia üzenetét szeretnék megfejteni, hiszen az „út” a hétköznapi problémái felől nézve gyakran meglehetősen el van torlaszolva („*út-off*”).

Ezért is van szükség ilyen könyvekre, amelyek célja a „Bildung”-ra nyitott Olvasó szakmai elkápráztatása helyett, a dialógus lehetőségeinek megteremtése. Az ilyen könyvek azonban nehezen válnak népszerűvé. Az ilyen dialogizáló könyv nem válik a kortárs filozófia témájává, nem kavar fel indulatokat, és szenzációra sem ad okot. Ígylát nehezen is recenzálható: nem tudunk vele vitatkozni. Vagy értjük, vagy egyszerűen félretesszük.

A könyv szerzője azonban ettől még nyugodt lehet. Előadásai nem dialógusképtelenek, csak épp fokozottan igaz rájuk, amit I. Calvinótól maga is kölcsönvesz egy ízben egyik előadása zárásaképp, és amely így hangzik: „Én azt várom az Olvasóimtól, hogy olyasvalamit találjanak a könyveimben, amiről magam mit sem tudok, de ezt csak azoktól várhatom, akik olyasmiről kívánnak olvasni, amiről ők nem tudnak semmit.” Mert így állunk Loboczký János filozófiájával is: ahhoz hogy megértsük, el kell felejtünk kritikusan olvasni. S ha ez az előítélet-és kritikamentes pozíció túlságosan veszélyesnek is tűnik egy filozófiai dialógus szempontjából, utólag még mindig elégedettséggel nyugtázhatjuk: Loboczký megközelítéseire bizvást hagyatkozhatunk.